

Марія Федунь

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ ПРАЦІ ТА СПОМИНИ СУЧАСНИКІВ ПРО ЛЕСЮ УКРАЇНКУ: НА ПЕРЕТИНІ ЖІНОЧОГО Й ЧОЛОВІЧОГО ДИСКУРСІВ

У статті йдеться про особливості жіночого й чоловічого дискурсів мемуарних та літературознавчих праць сучасників Лариси Косач. Автори-літературознавці зупинялися на проблематиці творів письменниці, її творчих зв'язках з іншими митцями слова, аналізували особливості характеру поетеси тощо. Спогадувачі ж акцентували увагу на загальнолюдських рисах вдачі Лесі Українки, її життєвій долі. Зроблено висновок про те, що жіночий і чоловічий дискурси, які мають емпатійний характер, спогадів та літературознавчих праць, присвячених письменниці, сповнені певних ознак, а саме: жіночі тексти – ліричних акцентів, чоловічі – суспільно значущих ідей, загального гуманістичного пафосу тощо.

Ключові слова: дискурс, жіночий, чоловічий, мемуари, спогади, спомини, мемуарний портрет.

Проблеми бінарних опозицій «жінка–чоловік» час від часу стають предметом досліджень науковців (нам, зауважимо, завжди хочеться, щоб це відбувалося не у викривлених проекціях!). Звичайно, зацікавлюють вони (ці проблеми) і психологів, зокрема стосовно жіночого й чоловічого в мистецтві, про що промовисто заявляє О. Завгородня в монографії «Психологія художньо обдарованої особистості: гендерний аспект» [3].

Є низка досліджень, присвячених чоловічому й жіночому дискурсу в прозі. Так, письменницьке надбання О. Кобилянської, близької приятельки Лесі Українки, вивчали Л. Білецький, О. Грицай, Л. Луців та ін. Нинішні критики теж не залишають осторонь своєї уваги твори жінок-сучасниць. Зокрема, Р. Жаркова зосереджує увагу докруг жіночого письма Лесі Українки, Ольги Кобилянської та Уляни Кравченко [2]. Однак, на наш погляд, пошуки, присвячені особливостям українського жіночого прозописма на всьому шляху його становлення, ще чекають своїх дослідників.

Рідше ж предметом уваги науковців стає жіночий та чоловічий дискурс у літературознавчих працях (стосовно постаті Лариси Пе-

трівни Косач таких є чимало, це, зокрема, праці Миколи Євшана, А. Ніковського та ін.) і мемуаристиці (візьмемо, до прикладу, спомини сучасників Лесі Українки (В. Сімовича, Л. Старицької-Черняхівської й ін.) про письменницю). Тому ми й хочемо зупинитися (у цьому полягає актуальність нашого дослідження) на жіночому й чоловічому дискурсах споминів сучасників про Ларису Косач та літературознавчих праць, присвячених поетці. Наше завдання – зацентувати увагу на тих джерелах, які друкувалися в Західній Україні першої половини ХХ ст.

На початку ХХ ст. в літературі відчувався діалог жіночого й чоловічого, який засвідчував емпатійний напрям письменства (вміння переживати почуття іншої людини). І часто-густо іншими (читай: зображеними героями. – М. Ф.) на сторінках мемуарів були люди протилежної статі, наприклад, у т. зв. жіночих споминах – чоловіки, у чоловічих – персони слабшої статі. Таким чином, жіноча проза та поетичні твори, які до того часу порушувала питання «нових жінок», переростали у прозу та вірші письменниць, котрі вершиною своєї душевної гармонії вважали «нових чоловіків». І тут, звичайно, відзначилася Леся Українка.

Про саму ж письменницю теж залишено чимало споминів та літературознавчих розвідок. Зокрема, привертає увагу праця Миколи Євшана «Леся Українка», датована 1913 р. Автор розпочинає виклад констатуванням факту: «В 1914 минає 30 літ від першого виступу Лесі Українки в львівській “Зорі”» [4, с. 50]. А вказаній ювілейній події передувала інша – болісна втрата двох письменників: відійшли Михайло Коцюбинський і Леся Українка. Смерть цих митців викликала в автора статті про Лесю Українку таку рефлексію: «Хто заступить нам Коцюбинського, хто гідний в нашій поезії підняти прапор Лесі Українки?» [4, с. 50]¹. У викладі, що стосується Лариси Косач, справедливо зауважено: «Леся Українка належить до тих постатей в літературі, які поза своєю творчою діяльністю не мають своєї “біографії”» [4, с. 50]². Письменниця бачиться автору літературознавчої

¹ Тут і далі при цитуваннях із джерел Галичини першої половини ХХ ст. зберігаємо стиль оригіналів, але цитати подаємо наближено до сучасного правопису.

² Недаремно В. Сімович у своїх споминах, до яких ми пізніше звернемося у цій статті, наводить слова поетеси про те, що ніхто не має права вдиратися в особисте життя митця.

розвідки як «достойна пані», що «сидить спокійно на престолі і приймає поклони тих, які відчують *потребу* дійсно піти з поклоном до неї, за подякою за ті багатства творчої думки, якими вона подарувала українську поезію...» [4, с. 51]¹.

Отже, Микола Євшан насамперед виокремлює аристократизм Лесі Українки. Літературознавець звертає увагу на те, що «екзотичний одяг» творчих задумів поетеси – це не спроба віддалитися від нас, читачів, а спосіб віднайти щонайбільше свободи для висловлення власних поглядів, потрактувань тощо. Поетка, на думку критика, «на “крилах пісні” полетіла в чужі країни, поки не віднайшла свій терен і рівновагу духову» [4, с. 51].

До слова, про Лесину вправність мистецького вислову дуже цікаво писав О. Назарук у споміні «В найбільшій парку Скалистих Гір»: «Як хочете мати смак з вражіння Пірамідових Гір, то перечитайте наперед поему нашої великої поетки Лесі Українки “Ра-Менеїс”. Остане вам у тямі – велика пустиня й могутня дочка фараонів, що будує в ній величезну гробницю-піраміду... тоді перечитайте сей опис Пірамідових Гір...» [6, с. 24].

Та повернімося знову до праці М. Євшана. Літературознавець зауважує той «мертвий час» для нашої поезії, який побутував у 80-х роках ХІХ ст., вплив етнографічно-романтичної школи на Лесю Українку. Згодом тверезий погляд на життя збудив у Ларисі Косач тривогу: «Вона почала бачити *невільників* тільки, в серцях людей читати невольничі думи...» [4, с. 52]. Такий дещо песимістичний погляд на літературу і життя людей нагадує роздуми Б.-І. Антонича й Д. Донцова про літературний процес початку ХХ ст. (візьмемо, до прикладу, такі статті, як-от: «Криза сучасної української літератури» Б.-І. Антонича (1932) та «Криза української літератури» Д. Донцова (1923), назви яких говорять самі за себе).

Перегукнувшись з І. Франком, Євшан виокремлює твори Лесі Українки як «*найсильніше слово* нашої поезії, *найсильніший вислів нової національної душі* після Шевченка». Це, на його погляд, насамперед «Вавилонський полон» та «На руїнах». Він слушно зазначає, що мистецький доробок Лесі – «се *вічно свідомий* акт творчої волі, се консеквентна реалізація творчих задумів, на яку не здобувся ні один сучасний український поет» [4, с. 53].

¹ Тут і далі курсивом зазначено ті місця в цитатному матеріалі, котрі виокремлено у виданнях початку ХХ ст.

Критик із чоловічою прямою зауважує, що постать Лесі Українки «виростає до величезних просто розмірів». Тут на допомогу літературознавцю приходять почуття емпатії: «З правдивою жіночою “впертістю” і витривалістю вона вдиралася на вершини творчості, з подиву гідною енергією здобувала собі ґрунт, не ослабаючи ані на хвилину» [4, с. 54]. А ще Євшан відчув гармонійну цілість Лесі: «Інтелект, поетична інтуїція, глибока ніжність жіночої психіки, сильна творча воля, орлиний полет душі, яка уміє відмежувати себе від життєвої торговиці і без галасу творити собі високохудожні образи, творити в собі образ вищої людини, *вільної* людини...» [4, с. 54].

Критика вражає тонке розуміння творчого покликання поетеси: вміння мислити символами (наводиться, як приклад, «Лісова пісня»), міфологічні теми, які давали більший простір, ширші перспективи її думкам тощо.

Науковці, дослідники жіночого дискурсу, часто вказують на певну музичну тональність у творчості письменниць (її, наприклад, зауважує Р. Жаркова в доробку О. Кобилянської, Уляни Кравченко та Лесі Українки). Микола Євшан теж тонко відчув це явище, навіть слушно дозволив собі таке порівняння: «І от в хвилі, коли та творчість [ідеться про доробок Лесі Українки. – М. Ф.] дійшла до найвищої своєї точки, розрослася найбуїніше і її акорди стали відзиватися з щораз більшою енергією та силою, – в тій хвилі смерть поклала свою руку на слабосилий, від літ винищений тяжкою недугою організм Лесі Українки» [4, с. 55]. І це дало змогу Євшану-критику підсумувати: «Хто по ній зможе з тою самою енергією і з тим самим достоїнством вдарити в замовклі струни, хто заступить нам Її високу видючу душу?» [4, с. 55].

Літературно-мемуарний дискурс праці Євшана місцями нагадує виклад Василя Сімовича в мемуарах «Леся Українка на Буковині. (Спомини)», які увійшли до книги «Листування Лесі Українки з Й. Маковеєм із додатком листів Олени Пчілки та власних споминів про побут Лесі Українки в Чернівцях» [6], адже Сімович так само простежує літературні вподобання поетеси. Зокрема, наводячи роздуми Лесі про епістолярну спадщину, мемуарист підкреслює закритість її особистого життя. А пишучи про тогочасний літературний процес, наводить думки Л. Косач про західноукраїнських письменників (як відомо, поетка високо цінувала талант Марка Черемшини).

Спомини В. Сімовича не лише проливають світло на особу української поетеси, а й відкривають перед нами риси характеру самого автора, паростки національного життя на Буковині початку ХХ ст., про який писали також С. Смаль-Стоцький, О. Попович, М. Кордуба та ін.

Автор спогадів переповідає, що протягом двох років (1901–1903) він листувався з Лесею Українкою. Його особисті зустрічі та розмови з поетесою тривали впродовж десяти днів у червні 1903 р., а востаннє він бачив її в Полтаві у вересні того ж року на відкритті пам'ятника І. Котляревському. Перед нами постає образ поетки – виснаженої хворобою, благородної, талановитої та надзвичайно скромної.

В. Сімович у спогадах про спілкування з Лесею Українкою коротко подає і її погляд на творчість західноукраїнських письменників. Зокрема, вона високо оцінювала доробок Марка Черемшини: «Добре хлопець пише, цікавий талант і оригінальний» [7, с. 48]; хвалила поезії Теодота Галіпа; а «цілу галицьку літературу – до Франка Леся Українка відкидала, вважала її за нецікаву й мало вартну» [7, с. 49]; М. Шашкевича, на жаль, оцінювала як «дрібненького лірика, неглибокого»; «куди вище в її очах стояв Федькович» [7, с. 49]; «нове письменство Галичини і Буковини вона ставила високо (Стефаник, Кобилянська), хоч ніяк не могла зрозуміти, за що, власне, галичани так захвалюють Мартовича» [7, с. 49]. Письменник не забуває поінформувати читача про те, як познайомила Леся Українка з О. Кобилянською, котра разом із професором С. Смаль-Стоцьким прибула до Києва на археологічний з'їзд: «Буковинську письменницю запросили до себе Косачі, і тут вона сприятелювала з Лесею» [7, с. 43].

У розмовах на літературні теми, як зазначає спогадувач, Леся Українка ставила питання про європейський стиль у нашому красному письменстві. Автор мемуарів висловлює також своє захоплення творами поетеси: «Вражіння від збірки [“Відгуки”. – М. Ф.], коли я її вперше прочитав, було дуже велике. Пригадую собі, що поему “Саул” та цикл “Ритми”, головню “Хотіла б я уплисти за водою”, я прочитував декому по кілька разів. Безнастанні (але ж як льогічні!) переживи почувань, позазначуваних авторкою в цьому вірші відступами, викликували таку бурю в душі, що др. Теодот Галіп не стримався і, після прочитання останнього вірша, крикнув був: “Ні, це не поезія, це – гіперпоезія!”» [7, с. 57]. Мемуарист переповідає про працю над виданням збірки «Відгуки», яку він уважав за «вершок Лесиної ліричної поезії» [7, с. 57]. У Чернівцях хотіли «видати ще одну працю Лесі

Українки, а власне, її переклад Гавптманових “Ткачів”» [7, с. 59], однак через брак коштів цього зробити не змогли.

Намагаючись до подробиць передати розповідь про вечірку в честь поетеси в м. Чернівцях 22 травня 1901 р. в залі Народного дому, В. Сімович не лише пише про те, що до цієї справи прилучилися члени «Молодої України», а й передає загальну атмосферу свята, детально відображає перебіг подій. Автор називає тих, хто виступив із вітальними словами на честь Лесі Українки: доктор К. Трильовський, професор С. Смаль-Стоцький. «Виклад про політичну діяльність» поетеси зробив і сам мемуарист, який звернув увагу слухачів на громадські та національні мотиви у творчості Лесі Українки, на вірші з бунтарським змістом («Невільничі пісні»). Для декламації було вибрано поезію «Товарищі на спомин», як визначав автор спогадів, «чудовий вірш, такий глибокий змістом, розумінням нашої незavidної рабської натури, а такий повний віри в нашу перемогу, і такий близький думками до того, що пізніше (1903) висловив був Франко у своїй незрівняній, кров’ю серця написаній поезії “На ріках вавилонських”» [7, с. 55]. Зі словом-відповіддю виступила і сама поетеса. Автор у споминах наводить також високу оцінку «Буковиною» (за 26 травня 1901 р.) особи Лесі Українки: «...незвичайна землячка чарувала всіх своєю високою освітою, горячим патріотизмом і рідкою скромністю» [7, с. 56]. Виважені спогади Сімовича про Лесю – це констатація фактів її життя, літературознавчий матеріал, пов’язаний із роздумами Лесі про українську літературу та спогадувача – про доробок мужньої співвітчизниці. Він, як і галичани І. Франко та М. Євшан, слушно констатуватиме силу «тієї великої нашої людини, такої тілом кволої, такої особисто в житті безталанної, затулятої на весь її вік до одчайної боротьби зі смертю, а такої – сильної духом!» [7, с. 62].

Літературно-мемуарна ж силуетка Л. Старицької-Черняхівської «Хвилини життя Лесі Українки», навпаки, сповнена музичних тонів, так притаманних і самій Лесі, її творам. «Я не пишу біографії Лесі: – я пишу на могилі. Хочу тільки показати ту основу буденного життя нашого поета, на якій ткали чудові шати серце і талант» [8, с. 12], – патетично зазначає авторка.

Як бачимо, жінки-мемуаристи вже не комплексували перед авторами-чоловіками. Навпаки, вони доводили, що існують, і водночас систематично увиразнювали спомини ліричними акцентами. О. Завго-

родня, посилаючись на думки художника й теоретика, послідовника французької психоаналітичної школи Б. Ліхтенберг-Етінгер про те, що кинутий із глибини серця погляд жінки пов'язаний із любовними сприйняттями матер'ю ще не народженої дитини, приходять до висновку, що жінка вміє «бачити серцем». Можливо, саме тому польські дослідники мемуарної літератури ведуть мову про жіночий стиль художнього письма як особливий, а саме: уривчастий, емоційний.

М. Деркач у статті «Дитячі літа Лесі Українки (з нагоди 50-ліття її першого літературного виступу)», присвяченій появі 1884 р. в «Зорі» вірша «Конвалія», слушно наголосила джерела творчості Т. Шевченка, І. Франка й Лариси Косач. Для першого, на її думку, – це дитяче горе панщизняного раба, дідові оповідання про старовину, другого – робітнича нужда на тлі батьківської кузні, туга за кращим життям, що вийшла з маминої пісні, а для Лесі – «в її середовищі, правда, панському, але збунтованому проти ладу, в народній творчості, в недузі, що придушувала її силу, в її великому серці» [1, с. 311]. Посилаючись на спогади матері, Олени Пчілки, авторка розповіді зосереджувала увагу читачів докруг обставин дитячого побуту письменниці, чим вносила в спогади ліричні акценти.

Насамперед М. Деркач наводить спомини матері про родинний дім Лесі: «Це був маленький домочок на тихій вуличці, мені (матері. – М. Ф.) сподобалось і те, що вуличка була немовби сільська, й околиця була гарна, й домочок був близько від Случі з таким хорошим купанням і такими гарними скелями, а навпроти по другий бік Случі було мальовниче узгір'я, садиба Мезенцева, що спускалася до самої річки прекрасним гаєм» [1, с. 312]. Пізніше проживали впродовж восьми років в іншому домі (м. Звягель), де часто бували мати Олени Пчілки – Ялисовета з Цяцьків Драгоманова, Лесина тітка Олена, Анна Судовщикова з дочкою Олександрою, що згодом стала письменницею (псевдонім Грицько Григоренко). Чимале значення для формування творчого вияву Лесі мали два лірники, що приходили до Косачів, старенька Коржинська – «це були живі збірки народних пісень» [1, с. 313]. Внесення на сторінки літературознавчого викладу довірливих і щирих спогадів матері додає жіночому дискурсу розвідки психологічних аспектів материнської, особливої, любові.

Залишила свій внесок у жіночому спогадовому дискурсі на шпальтах галицьких видань і сама Олена Пчілка. У «Новій Хаті» 1933 р. невеличкий диптих, присвячений дочці-письменниці, подає Лесину

поезію «Вечірня година (Коханій мамі)» та «Із спогадів матері. (У 20-ті роковини смерті Лесі Українки)» [5] Олени Пчілки.

Виклад матері стосується двох дітей – Михайла й Лесі. Сюжетна канва охоплює перебування родини в Колодяжному, Луцьку, Ковелі та Києві. Домінує україноцентричність родинного виховання. Спомини похваляються за рахунок оповіді про те, як зливався вплив Волині з полтавським, про розмову Михайла з істориком Іловайським, котрого «у якомусь то питанні про княжу Русь червоноруську малий Михась навіть переспорив» [5, с. 3], та інших картин із життя сім'ї.

Тут же наводиться розповідь про написання Лесею свого першого вірша, навіяного «розмовою із її тіткою, Оленою Антонівною Косач, що саме тоді (ідеться про період 1882–1883 рр. – М. Ф.) вернулася з адміністративного заслання, куди попала вона була за те, що оддала свій паспорт на переїзд за кордон комусь у політичних цілях. Цей вірш опубліковано пізніше під назвою “Надія”» [5, с. 3]. Дискурс цього спомину розкриває погляди Олени Пчілки на родинне виховання. Багато в чому її думки перегукуються з настановами С. Русової: виховання повинне відповідати національній суті української дитини.

Зі спогадів Олени Пчілки довідуємося чимало цікавих побутових деталей: музики вчила Лесю Ольга Олександрівна Лисенко («Вона дуже добра була вчителька, могла надати своїм учням доброго смаку музичного» [5, с. 3]), мати переживала за те, щоб знання української в дітей не губилося («До цього страху за українську мову дітей приходиться і те, – писала авторка, – що я, живучи ще у Звяглі, в такому простенькому місці, що скидалося навіть на село, приїхавши з-за кордону возила дітей з першою весною на дачу, щоб вони не одвикали од мови, бо під той час, як я їздила за кордон, прийняли були няньку-росіянку, з бувших панів Урусових, що розмовляла лише по-російськи і трохи таки мову дітям попсувала» [5, с. 3]).

Звичайно, нас зацікавлює й лектура, з якою ознайомлювалися маленька Леся та її брат: «Діти з великою охотою читали Кулішеві твори, оповідання Марка Вовчка, “Пана Твардовського” Гулака-Артемовського знали напам'ять. Великим вкладом до лектури дітей були Андерсенові казки в перекладі Старицького і сербські пісні в його ж перекладі, що дуже любила Леся. Тії пісні про “віли” (русалки) привели до того, що Леся сама себе називала “вілою”» [5, с. 3].

Загалом же мовним стрижнем жіночого дискурсу обох письменниць (Лесі та її матері) стала лексема «Волинь» (у Лесі читаємо: «Ой чи так красно в якій країні, як тут на нашій рідній Волині!»).

Зазначимо, що у спогадовій літературі за авторством жіночої статі початку ХХ ст. відбувається зміщення мотиваційно-ціннісної домінанти з егоцентричних та групових прагнень на універсальні й альтруїстичні, що було наслідком психологічної фемінності, пов'язаної з децентрацією особистості. Така децентрація приводила до орієнтацій на загальнолюдські цінності, що стає дедалі відчутнішим у мемуарах жінок. Письменство стало полем жіночої самореалізації, відвертою спробою заявити про своє існування та повноцінність.

Загалом же жіночий і чоловічий дискурси творів про Лесю Українку об'єднує україноцентричність, визнання таланту щирої українки, її непересічності, емпатійний виклад написаного. Особливостями жіночого письма є музичність, тонкий ліризм, чоловічого – виважені життєствердні тони, захоплення героїзмом непересічної Лесі.

Джерела та література

1. Деркач М. Дитячі літа Лесі Українки (з нагоди 50-ліття її першого літературного виступу) / М. Деркач // Життя і знання. – 1934. – Ч. 11. – С. 311–313.
2. Жаркова Р. Приручити мову: жіноче письмо у пошуках власного дискурсу / Р. Жаркова // Дивослово. – 2015. – № 9. – С. 39–41.
3. Завгородня О. Психологія художньо обдарованої особистості: гендерний аспект : монографія / О. Завгородня. – К. : Наук. думка, 2007. – 264 с.
4. Євшан М. Леся Українка / М. Євшан // ЛНВ. – 1913. – Т. LIXV. – Кн. X. – Річн. XVI. – С. 50–55.
5. Пчілка Олена. Із спогадів матері. (У 20-ті роковини смерті Лесі Українки) / Олена Пчілка // Нова Хата. – 1933. – Ч. 7–8. – Лип.–серп. – С. 2–3.
6. Назарук О. Мемуари / О. Назарук ; [упоряд., автор передм. і післясл. М. Федунь]. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2010. – 168 с. : іл., портр.
7. Сімович В. Листування Лесі Українки з Й. Маковеєм із додатком листів Олени Пчілки та власних споминів про побут Лесі Українки в Чернівцях / В. Сімович. – Львів : Хортиця, 1938. – 83 с.
8. Старицька-Черняхівська Л. Хвилини життя Лесі Українки / Л. Старицька-Черняхівська // ЛНВ. – 1913. – Т. LXIV. – Річн. XVI. – С. 12–31.

References

1. Derkach, M. 1934. “Dytiachi lita Lesi Ukrainki. (Z nahody 50-littia ii pershoho literaturnoho vystupu)” [Lesya Ukrayinka’s years of childhood. (On the occasion of the 50th anniversary of her first literary performance)]. *Zhyttia i znannia*, 11: 311–113. (in Ukrainian).
2. Zharkova, R. 2015. “Pryruchyty movu: zhinoche pysmo u poshukach vlasnoho dyskursu” [To tame the language: Women’s writing in search of own discourse]. *Dyvoslovo*, 9: 39–41 (in Ukrainian).

3. Zavorodnia, O. 2007. *Psykhologhiia khudozhnio obdarovanoi osobystosti: hendernyi aspect* [Psychology of artistically gifted personality: gender aspect]. Kyiv (in Ukrainian).
4. Yevshan, M. 1913. "Lesia Ukrainka" [Lesya Ukrayinka]. *LNV*, 64 (10, 16): 50–55 (in Ukrainian).
5. Pchilka, Olena. 1933. "Iz spohadiv materi. (U 20-ti rokovyny smerti Lesi Ukrainky)" [From the mother's memories. (In the 20th anniversary of death of Lesya Ukrayinka)]. *Nova Chata*, 7–8: 2–3 (in Ukrainian).
6. Nazaruk, Osyp. 2010. *Memuary* [Memoirs]. Ivano-Frankivsk (in Ukrainian).
7. Simovych V. 1938. *Lystuvannia Lesi Ukrainky z Y. Makoveiem iz dodatkom lystiv Oleny Pchilky ta vlasnykh spomyniv pro pobut Lesi Ukrainky v Chernivtsiakh* [Lesya Ukrayinka correspondence with J. Makovey with application of letters of Olena Pchilka and own records about Lesya Ukrayinka's life in Chernivtsi]. Lviv: Khortytsia (in Ukrainian).
8. Starytska-Cherniakhivska, L. 1933. "Khvylyny zhyttia Lesi Ukrainky" [Minutes of Lesya Ukrayinka's life]. *Nova Chata*, 7–8: 2–3 (in Ukrainian).

Федунь Мария. Литературоведческие труды и воспоминания современников о Лесе Украинке: на пересечении женского и мужского дискурсов. У статье анализируются особенности женского и мужского текстов мемуарных произведений и литературоведческих трудов современников Ларисы Петровны Косач. Исследователи литературы останавливались на проблематике произведений писательницы, ее творческих связях с другими представителями искусства, анализировали особенности характера поэтессы и т. п. Авторы воспоминаний акцентировали внимание на общечеловеческих чертах Леси Украинки, ее жизни. Подчеркивается, что женский и мужской дискурсы, которые характеризуются эмпатийными особенностями, воспоминаний и литературоведческих трудов, посвященных писательнице, имеют свои черты: женские тексты – лирические акценты, мужские – общественно важные идеи, общий гуманистический пафос и т. п.

Ключевые слова: дискурс, женский, мужской, мемуары, воспоминания, мемуарный портрет.

Fedun Maria. Literary Works and Memoirs of Contemporaries about Lesia Ukrainka: at the Intersection of Female and Male Discourses. The article tells about the features of male and female memoirs and literary works discourses of Larisa Kosach contemporaries. Authors stopped on the problems of the writer's works, her creative relationships with other artists of word, analyzed the particular nature of the poetess etc. The memoir writers were focused on common features of Lesia Ukrainka temper, her life's destiny. It is concluded that the male and female discourses that are of empathic nature, memoirs and literary works on the writer filled with certain characteristics, namely: female's texts – of lyric emphasis, male's ones – of socially significant ideas, general humanistic pathos etc.

Key words: discourse, female, male, memoirs, recollections, memories, memoirs portrait.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2016 р.